వరాన్వేషణ

ఎవళ్ల అదృష్టం ఎలాంటిదో చెప్పలేం. ఇంటర్మీడియట్ పరీక్షకు మూడుసార్లు వెళ్లి ప్యాసుగాలేక ప్రాణం విసిగి, కలెక్టరాఫీసులో గుమాస్తాగాచేరిన రంగనాథరావ్, గారడివాడి మామిడిచెట్టులమల్లే చూస్తూండగానే, యుద్ధం ధర్మమా అంటూ, చేరిన పదిసంవత్సరాల్లోనే డిప్టీకలెక్టరై ఊరుకున్నాడు. అతని చెల్లెలి మొగుడు జానకిరామయ్య, ఇంటరులో ర్యాంకూ బి. ఏ. లో క్లాసూ తెచ్చుకు ప్యాసై, ఎల్. టి. అయి హైస్కూల్లో మేష్టరుగా చేరాడు. డెబ్బైయైదులో ప్రారంభించి, ఐదేళ్ళలో నూరు రూపాయలు జీతమయాక, గొర్రెతోకలా ఎదుగూ పొదుగూలేని ఆదాయమైపోయిందా మేష్టరుగారిది. రంగనాథరావు 'రావుసాహెబ'యాడు. భార్య మీనాక్షమ్మకి నగలు చేయించాడు. కూతురు వసుంధరకి వీణ మేష్టర్ని పెట్టాడు. బ్యాంకులో డబ్బుంది. ఏటేటా భూములు కొంటున్నాడు. జానకిరామయ్యకి విద్యార్థులు ప్రసాదించిన మారుపేర్లుతప్ప బిరుదులేమీ లేవు. ఆయన భార్య మాణిక్యాంబ తనకి నగలు చేయించమని అడుగుతోన్నా అది అయేపని కాదని ఆమెకు ముందే తెలుసు. భూములు కొనటం దేవుడెరుగు, పిత్రార్జితం పుట్టెడూ వ్యయమైపోకుండా తమ రాఘవుడికి మిగల్చగలుగుతే ధన్యుణ్ణనుకున్నాడాయన.

రంగనాథరావూ, జానకిరామయ్యా ఒకటే యీడువాళ్ళు. ఇద్దరూ ఒక సంవత్సరమే స్కూలుఫైనలు ప్యాసవుత. ఆ శెలవుల్లోనే రంగనాథరావు చెల్లెలు మాణిక్యాంబకి పెళ్ళయి, బావమరుదు లిద్దరికీ జోస్తీఏర్పడింది. కాలేజీలో ఇంటరు చదివేటప్పుడు ఇద్దరూ హాస్టల్లో ఓ గదిలోనే ఉండేవారు. రంగనాథరావు చదువులో వెనకపడ్డం, రెండో ఆయన గుమాస్తాగానూ, ఆయన మేష్టరుగానూ చేరేకకూడా ఆ రెండు కుటుంబాలవారూ ఆన్యోన్యంగానే ఉండేవారు. రంగనాథరావుకు వసుంధర పుట్టడంతోనే

మాణిక్యాంబ 'మా రాఘవుడికి పెళ్లాం పుట్టిందని' సంబరపడింది. మీనాక్షమ్మకూడా 'మా అల్లుడు, మా అల్లుడం'టూ రాఘవుడికి మర్యాదలు చేస్తోండేది.

కాని రంగనాథరావుకి ప్రమోషను వచ్చినకొద్దీ, బావమరుదులమధ్య అంతరం ఎక్కువైంది. ఆ గుమాస్తా తాసిల్దారై పదేకరాలు పద్దెనిమిదెకరాలవటంతో, 'అల్లుడు' 'మేనల్లుడై' పోయాడు. డిప్యూటీ కలెక్టరై 'రావు సాహెబు' రావటంతోనే రాఘవుడు ఉత్తి 'రాఘవుడై' ఊరుకున్నాడు.

'కలిపోసినా ఉట్టివంకే చూపించా'న్నట్లు. మాణిక్యాంబ మాత్రం ఇంకా వసుంధర్ని తన కోడలుగానే భావిస్తోండేది. పెద్దాడవారి మురళీకృష్ణకి వసుంధర్నిచ్చి చేయటానికి నిశ్చయించి, తన అన్న తాంబూలాలు ఇచ్చి వచ్చాడనేదాకా ఆవిడ వసుంధరమీద ఆశపెట్టుకునే ఉంది. ఆ సంగతి తెలిశాక, బాధపడి, మొగుడుతో 'చూశారా, ఎంతపని చేశాడో! పిల్ల పుట్టినప్పట్నుంచీ మనవాడికిచ్చి చేస్తానంటూ వచ్చి, ఆఖరికి పైగా వెళ్లాడు' అని వాపోయింది. ఆయన ఒక్కమాటాడి ఆవైపు తీక్షణంగా చూసి, 'ఐతే, మీవాడు తన కూతుర్ని ఇవ్వకపోతే మన రాఘవరావుకి పెళ్ళి అవదనా ఈ దేవుళ్ళాడటం? మనకి తగ్గవాడెవరో ఒకడు వీడికోసం వెతుక్కుంటూ వస్తాడు. ఆనర్సు ప్యాసైన కుర్రాడు నిక్షేపంగ కట్నం కానుకలతో వస్తుంది. పిల్లెవరో! మీ అన్నతో వియ్యమైతే, చెల్లెలేకదా అన్న లోకువకొద్దీ, లాంఛనాలు జరపకుండా అతగాడు ఎక్కడికక్కడికే మొండిచెయ్యి చూపచ్చు. పై సంబంధమైతే ఏ మొగమాటం ఉండదు'— ఈ ధోరణిలో మాట్లాడుతూ, తమకు మేనరికం తప్పిపోవటంవల్ల లాభమేకాని నష్టం లేదంటూ నిరూపించబోయాడు కాని మాణిక్యాంబకి మనస్సు సమాధానపడలేదు. ఎంతగొప్ప సంబంధమైనా, పై సంబంధం, పై సంబంధమే. పై పిల్ల మేనకోడలితో సమమాతుందా?

వసుంధరికి పెళ్లి నిశ్చయం కావటంతోనే, మీనాక్షమ్మ పెళ్లిపనులు చేయించడం మొదలెట్టింది. ఏర్పాట్లన్నీ జరిగినట్లె. పెళ్లికొడుక్కి ఉంగరం కూడా పురమాయించేశారు. ఇలా ఉండగా తలవని తలంపుగా ఇంజనీరింగు కాలేజీనుంచి రంగనాథరావుగారికో ఉత్తరం వచ్చింది. మురళీకృష్ణ రాశాడు. తనకి ప్రస్తుతం వివాహం చేసుకోవాలని లేదనీ, చదువు పూర్తియి,

ఉద్యోగమయేదాకా పెళ్లి చేసుకోకపోవటం తన సంకల్పమనీ, ఆ సంగతి తన తలిదండ్రులకు తాను ముందుగా తెలపకపోవటంవల్ల, వసుంధర అందమైనదీ, చదువుకున్నదీ గనకనూ, తా నామెను ఎరిగి ఉండడంచేతనూ తనకా అమ్మాయిని పెళ్లిచేసుకోటానికి అభ్యంతరం ఉండదనే అభిప్రాయంతో తనతో చెప్పకుండా తనవాళ్ళు మాట ఇచ్చారనీ, నిశ్చయమైందని తెలవటంతోనే తాను రాసేస్తున్నాననీ, కనుక మీరు మరో ప్రయత్నం చేసుకోవలసిందనీ, రాశాడు. "ఈ సందర్భంలో మావల్ల మీకు కలిగిన ఇబ్బందికి క్షమించవలెను" అనికూడా రాశాడు.

ఆ ఉత్తరం చదవటంతోనే రంగనాథరావుకు ఒళ్ళు మండిపోయింది. ఆ కవరు పుచ్చుకుని, అవుతా డనుకున్న వియ్యంకుడు దగ్గరకెళ్ళి, 'ఏమిటిది?' అన్నాడు. 'ఇంకా కట్నం గుంజడానికి వేసిన ఎత్తా?' అని అడిగాడు. 'కాదు' అని జంఝుం పట్టుకు చెప్పేడాయన.

'అతనికి చెప్పకుండా మీ రెందుకు స్వతంత్రించా రలాగైతే?'

"పూర్వకాలపు మనిషిని గనక స్వతంత్రించాను. ఆ ఉత్తరంలో రాశాడుగా మావాడు."

"చదువుకి పెళ్లి అడ్డొస్తుందా! ఉద్యోగమైతేగాని పెళ్ళిచేసుకోననటం, ఉద్యోగంమీద ఆధారపడేవాడికి గాని, బోలెడాస్తితో వచ్చే నా కూతురి మొగుడికి అవసరంలేదే?"

"ఇవన్నీ చెప్పిచూశా. మీకు రాయటానికి పూర్వం నాకు రాశాడు. గుండె బాదుకుంటూ మద్రాసు వెళ్ళి, 'పెద్దమనుషులతో వ్యవహారం బాగుండద'ని అనేక విధాల చెప్పాను. హాస్టల్లో కుర్రవాళ్ళ ఎగతాళికి నేను గురి అవటం తప్ప ప్రయోజనం లేకపోయింది. 'నీకు మొగమాటంగా ఉంటే నేనే రాస్తాను' అని మీకు ఈ కవరు పంపాడు. ఇప్పటి కుర్రవాళ్ళంతా ఎప్పుడోకాని పెళ్లి చేసుకోమంటూ మొదలెట్టారు."

రంగనాథరావు 'లుచ్చా' 'రాస్కెల్' అంటూ ఎవర్నో తిట్టుకుంటూ తిరిగి వచ్చేశాడు. 'చేసిన పెళ్ళి పనులు వృథాఐపోకుండా' ఆ ముహూర్తానికే మరో వరుడికిచ్చి చేసెయ్యాలని నిశ్చయించుకుని వరాన్వేషణకి మొదలెట్టాడు. ఆచంట వారబ్బాయి, వీరభద్రుడు నచ్చాడాయనకి. కోరినంత కట్నం ఇచ్చి చేసేస్తానంటూ వెళ్లాడు. వారూ సంబరపడ్డారు

గాని, చివరికి వారి గోత్రం. వీరిగోత్రం ఒకటేఅని తెలిసి, చప్పబడిపోవల సొచ్చింది. మల్యాలవారి పిల్లవాడు. చదువుకున్నవాడూ, డబ్బున్నవాడూ అని ఎవరో చెబితే 'మహాభాగ'ని వెళ్ళాడు. కాని వారికి జాతకాలపిచ్చి ఉండి, జాతకాలు చూసుకోడంలో కుజదోషం కనబడి, ఆ ప్రయత్నం నీళ్ళు కారిపోయింది. ఇంక చెప్పతగ్గ సంబంధాలలో వడ్డాదివారి వినాయక రావు కనపడ్డాడు. పేరు వినాయకరావైనా, ఒడ్డు పొడుగూ ఉన్నవాడే ఆ కుర్రవాడు. ఉత్త లేత మొహం. పిల్లకంటే ఏ పదినెలలో తప్ప ఎక్కువ వయసు లేదు. మీనాక్షమ్మ 'కులహీనమైనా పనికొస్తుందిగాని వరహీనం పనికిరాద'నేసింది.

ఈ ప్రయత్నాలతో రంగనాథరావుగారికి సహం పులుసు విరిగి పోయింది. ఎవరో 'మీ మేనల్లుడే ఉన్నాడుగా, పైగా తిప్పలుపడడ మెందుకు?' అని సలహా చెప్పేరుగాని రంగనాథరావు "వియ్యానికైనా కయ్యానికైనా సమానఫాయ్ ఉండాలయ్యా" అన్నాడు. "పిల్లకి కాస్త నగా, నట్రా పెట్టి ముద్దూ ముచ్చటా తీర్చాలంటే అంత తగిన సంబంధం కాదయ్యా మా వాళ్ళది" అని చప్పరించేసింది మీనాక్షి. 'పెరటిచెట్టు మందుకు రాదంటే ఇదేకామోస'ను కుంటూ, ఆ వచ్చినాయన ఆశ్చర్య పోయాడు.

పెళ్ళికంటూ తయారుచేసిన అప్పడాలూ వడియాలూ ఖర్చయి పోయాయి. కరణాలూ, మునసబులూ చేసిన సప్లయిలుకూడా తినేశారు. దొడ్లోపడేసిన పందిరి రాటలూ, వెదురుగెడలూ వేసినవి వేసినట్లేవున్నాయి. వసుంధర ఇదివరకే సమరాడినా, మీనాక్షి పెళ్లి అయాకనే ఆ సంగతి వెల్లడిచేద్దామని, ఎవరితోటీ చెప్పిందికాదు. తెలుసుండికూడా అమ్మలక్కలు ఎక్కదీసి అడగటం, ఈవిడ 'ఇంకా ఏదీ?' అని అబద్ధమాడడం జరిగింది. ఎలాగైనా తొరగా పెళ్లి ఐపోతే బాగుండును! కాని ఏడీ వరుడు?

ఆఖరికో వరుడు లభించాడు. నిక్షేపంలాంటి సంబంధం. జిల్లా రిజ స్ట్రారుగారబ్బాయి, ఎకరం మూడు నేలుచేసే ఏకఖండం కాలవదరిని నలభై ఎకరాల మాగాణి ఉన్నవాడు. ఎటొచ్చీ పిల్లవాడు కాస్త నలుపూ, కొంచెం పొట్టినీ. ఐతేనేం? ఈడు సరిపోతుంది గనక, చేసెయ్యవచ్చు. రంగ నాథరావుగారు చెయ్యాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. వారేమో పెళ్లి

కూతుర్ని చూసుకుంటామని వుడితో వచ్చారు. వసుంధర బ్రహ్మానందానికి నచ్చింది.

"తాంబూలాలు ఇచ్చిపుచ్చుకోడమేనా ?" అని రంగనాథరావు మీనాక్షిని అడిగాడు.

"మేం ఉత్తరం రాస్తామ"ని చెప్పమంది.

"అదేమిటి మళ్లీ ?" అన్నాడు నిర్ఘాంతపోయి.

"వసుంధరకి నచ్చలేదుట."

"ఆ !"

రంగనాథరావుకి చాలా కోపంవచ్చింది. చేతికర్ర ఎక్కడుందో కనపడింది కాదుగాని, వసుంధర్ని, ఆడకూతురైనా ఆలోచించకుండా నాలుగుమోదులు మోది ఉండును. అడ్డమైన తిట్లూ తిట్టాడు. మీనాక్షమ్మ "ఎందుకండీ అంత క్షోభపడిపోతారు ? ఒక్కగాని ఒక్క పిల్లాయిరి. దానికి నచ్చినవాణ్ణిచూసి చేద్దాం." అంది మంటలో నెయ్యిపోసినట్లయి "చేదాం! చెయ్యి ! కబుర్లు చెప్పటంకాదింట్లో కూచుని, చెప్పులు అరిగిపోయేటట్లు తిరిగితే తెలుస్తుంది!" అంటూ ఇంటి కప్పెగిరిపోయేటట్లు కేకవేశాడు. అంతావిని ఆమె "తిరిగితేమాత్రం కుదురుతాయా సంబంధాలు ! ఆ కళ్యాణతార వస్తేగాని ఏమీ జరగదు. అది వచ్చిననాడు ఒక్కక్షణం ఆపుదామన్నా ఆగదు. అందుకేగా, కక్కొచ్చినా కళ్యాణమొచ్చినా ఆగదన్నారు మనవాళ్లు ?" అంటూ ఆరంభించింది.

రంగనాథరావుకానాడు తిండి సహించలేదు. నిస్పృహతో దిగాలు మొహం వేసుకుని ఆఫీసుకు పోయాడు ప్రయివేటు రూమునొచ్చి హెడ్డు గుమాస్తా హయగ్రీవరావు "ఏంసార్, అదోలా ఉన్నారే ఈ రోజున ? వంటో బాగుండలేదా ?" అని అడిగాడు. డిప్టీకలెక్టరుగారు అడిగితే చాలన్నట్లుగా ఆయనతో తనబాధ వెళ్లబోసుకున్నాడు. హయగ్రీవరావు, "దీనికింత ఆలోచనేమిటి పంతులుగారూ ? 'వరుడు కావలెను' అంటూ పత్రికల్లో వేయించండి. మీరు ఇల్లు కదలక్కర్లేకుండా ఎక్కడెక్కడో ఉన్న పెళ్లికొడుకుల సంగతీ మీకు తెలుస్తుంది." అన్నాడు.

"పెళ్లికోసమని పిల్లపేరు పేపర్లో ఎక్కించటానికి ఆడవాళ్లు ఒప్పుకుంటారటోయ్ ?"

"తమ పేరుగాని అమ్మాయి పేరుగాని పేపర్లో వేయిస్తామనా? ఊరికే 'అందమైనపిల్ల, చదువుకున్నది. ఒక పెద్ద ఉద్యోగస్తుని కూతురు. ఆస్తి ఉన్నవాళ్ళు, ఇలాంటి వివరాలు ఇచ్చి, పత్రికకు ఫలానా పోష్టుబాక్సు నెంబరుకి రాయండి అంటాం. వచ్చిన ఉత్తరాలన్నీ చూసుకుని అందులో ఎవరు నచ్చితే వాళ్లతో ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరపవచ్చు. అంతవరకూ మనం ఎవరో వాళ్లకూడా తెలియదు."

రంగనాధరావుగారికి ఈ ఆలోచన నచ్చింది. ఆవాడే పత్రికకి ఎడ్వర్ టైజ్ మెంటు పంపాడు. దానితో సహంబరువు తగ్గినట్లయింది. ఇంటి కొచ్చాక భార్యతో ఎడ్వర్ టైజ్ మెంటు గూర్చి చెప్పాడు. వసుంధర తనకోసం తండ్రి పడుతోన్న పాట్లకి సానుభూతి కనపరుస్తూ రహస్యంగా తల్లితో, "పోనీ బావకి చేసెయ్యకూడదుటే?" అంది. పిల్ల నిస్పృహతో అలా అంటోందనుకుని, "ఎందుకే. ఘనమైన సంబంధం చేయిస్తా చూడు." అంది ఆమె.

పదిరోజులయాక "హిందూ" పత్రికవాళ్లు అడ్వరుటైజు మెంటుకి వచ్చిన దరఖాస్తులంటూ ఆరుకవర్లు పంపారు. హయగ్రీవరావు ఒక్కొక్క కవరే విప్పి చదివాడు, ఒక్కొక్క ఉత్తరమే చదవడం, రంగనాధరావు గారూ, మీనాక్షమ్మా పెదిమ విరవడం అయింది. వాళ్లెవరూ నచ్చ లేదు. "ఈ కవరుకూడా చూదాం" అంటూ హయగ్రీవరావు ఆఖరు కవరు విప్పబోతూంటే, రంగనాధరావు "ఏమిటి చూసేది? అదీ ఈ రకంవారి లోనే ఉంటుంది." అంటూ యధాలాభంగా వినడం మొదలెట్టాడు.

హయ : "అయ్యా, తమరు 'వరుడుకావలెను' అని ఈనెల 6-వ తేదీని 'హిందు'లో చేసిన ప్రకటన చూసినాను. నేనొక వరుణ్ణి. నా వయస్సు 23 సంవత్సరాలు. పొడుగు 5 అడుగుల 6 అంగుళాలు.

రంగ:- ఏమిటి? 5 అడుగుల 6అంగుళాలా? మంచి జమానన్నమాట!

మీనా:-అమ్మాయికూడా పొడుగేకనక జమానైతేనే బావుంటుంది. వయస్సులో గూడా7 సంవత్సరాల తేడాఉంది. మంచిదే...చదవండి.

హయగ్రీవరావు మళ్ళీ చదివేడు — "నేను గత సంవత్సరం ఆనర్సు సెకండ్ క్లాసులో ప్యాసైనాను."

రంగ : ఇంక నేం? మనం చూచిన వాళ్ళలో ఇంత చదువు చదివిన వాడే కనపళ్లేదు. బాగుందయ్యా, ఇతగాణ్ణి చూద్దాం.

హయ : ఇంకా ఉంది ఉత్తరం, వినండి. "మా ఆస్థి అంత చెప్పదగినదికాదు. ఓ పుట్టెడు భూమీ, ఓ ఇల్లూ మాత్రమే ఉన్నాయి.

రంగ : ఆనెస్ట్ ఫెలో, ప్లెయినుగా దాపరికం లేకుండా చెప్పేశాడు.

హయ : ఆస్థి ఏనా అంత నాస్థి కాదులెండి. మీరు పిల్లకి మస్తుగా ముట్టచెప్ప దలుచుకున్నారు. గనక వేన్నీళ్ళకి చన్నీళ్ళతోడు అన్నట్లు, ఈ రెండూ చేరితే వాళ్ళకి లోపం ఉండదు

రంగ : ఔను, ఈ సంబంధం చూడవలసిందే. ఏమంటావ్ మీనాక్షీ?

హయ : రెండో పక్క కూడా ఉంది ఉత్తరం. కొంచెమే వినండి. "తమకు నన్ను గురించిన భోగట్టా ఇంకా ఏమైనా కావలిస్తే, ప్రస్తుతం అమలాపురంలో డిప్యూటీ కలెక్టరుగా ఉంటూన్న శ్రీరావుసాహెబు కె. రంగనాథరావు పంతులుగారికి వ్రాసి తెలుసుకోవచ్చును."

రంగనాథరావు తన పేరువిని ఉలిక్కిపడ్డాడు. "ఎవరీ కుర్రవాడు ? నే నెరుగున్నవాడేనా ? ఎవరయ్యా, సంతకంచూడు. ఏ ఊరువాడు ?"

హయ : సంతకమాండి. చెఱకువాడ రాఘవరావు. కేరాఫ్, చెఱకువాడ జానకిరామయ్యగారు, బి. ఏ. ఎల్ టి. బోర్డుహైస్కూల్, నిడదవోలు.

ఆ దరఖాస్తుదారు తమ మేనల్లుడే అని తేలేటప్పటికి ఆ దంపతులు నిర్ఘాంతపోయారు.

"మనం ఎన్నో సంబంధాలుచూసి ఆఖరికి ఎడ్వర్ టైజ్ చేస్తే, మళ్ళీ మనవాడే తారసపడ్డాడు" అన్నారు రంగనాథరావుగారు. మీనాక్షి మాట లేక నిలబడిపోయింది. హయగ్రీవరావు స్వతంత్రించి, "ఐతేనేం పంతులుగారూ, మీ మేనల్లునికి 'మనవాడూ' అన్న లోపంతప్ప తక్కిన విషయాలు ఏం చూసుకున్నా మీకు నచ్చాయి. 'శంఖునపోస్తే తీర్థం' ఐనట్లు అడ్వర్ టైజ్ మెంటు ద్వారా వచ్చి తన విలువ తెలుపుకున్నాడు. కట్నం కానుకలు పైవాళ్ళకి మీరు ఏమేమి ఇస్తామన్నారో మీ బావగారి చెవిలో పడే ఉంటాయి. అవేవో వారికే ఇస్తామంటే సంబంధం సెటిలైపోతుంది. తమ సెలవైతే, నేను నిడదవోలు వెళ్ళి వస్తాను" అన్నాడు.

రంగనాథరావు ఇంటికప్పు వైపుచూస్తూ, "వసుంధర ఏమంటుందో" అన్నాడు. మీనాక్షమ్మ. "దానికి వాళ్ళ బావంటే మొదట్నుంచి ఇష్టమే" అంది. ఎక్కడనుంచి వింటూందోగాని వసుంధర, "మరే! నన్ను చెప్పమన్నారు కామోసు!" అంది. అందరూ నవ్వారు. మర్నాడే మంచిదనేసి హయగ్రీవరావుగారు నిడదవోలు వెళ్ళి, సంబంధం నిశ్చయం చేసుకొచ్చాడు.